

Beskyttelse mot tvangsekteskap - Høringsuttalelse

Arbeids- og inkluderingsdepartementet
Innvandringsavdelingen
Postboks 8019 Dep
0030 Oslo

Oslo, 23.11.2006

HØRINGSUTTALELSE FRA ANTIRASISTISK SENTER VEDRØRENDE HØRINGSBREV OM BESKYTTELSE MOT TVANGSEKTESKAP

Vi viser til høringsbrev av 12.10.2006 om beskyttelse mot tvangsekteskap der departementet foreslår "tiltak for å motvirke at unge personer sendes til og holdes tilbake i opprinnelseslandet for å tvangs giftes" og uttaler med dette følgende:

Forslaget

I høringsbrevet setter departementet opp tre alternative forslag til lovtekst, der ett av dem skal tas inn som et nytt tredje ledd til lovutkastet i NOU 2004:20 § 49 om familiegjengenforening mellom ektefeller.

Det første forslaget går ut på at herboende må ha bodd i Norge de siste tre årene før oppholdstillatelse for ektefellen/samboeren kan innvilges.

I det andre forslaget settes det som vilkår at herboende må ha arbeidet eller tatt høyere utdanning i Norge de siste tre årene før oppholdstillatelse i familiegjengenforeningsøyemed kan innvilges.

I det tredje forslaget settes det som vilkår for å få familiegjengenforening i landet at ektefellenes samlede tilknytning til et annet land ikke er sterkere enn deres samlede tilknytning til Norge. Ved vurderingen om tilknytning skal det blant annet legges vekt på partenes botid i Norge i forhold til i søkerens hjemland, partenes tilknytning til Norge (sosialt og familiært) i forhold til søkerens hjemland, om partene har gjennomført høyere utdanning eller har hatt fast arbeid i Norge og begge ektefellenes ferdigheter i norsk.

Bestemmelsene foreslås å falle bort når herboende fyller 26, eventuelt 28 år.

Vår vurdering av forslagene:

Antirasistisk Senter går sterkt imot alle forslagene fordi de etter vår mening går langt utover den hensikten som nevnes som hovedgrunn med forslagene, nemlig å hindre tvangsekteskap. Vi mener at forslagene ikke heller vil være effektive mot tvangsekteskap, men også i høyeste grad ramme de som gifter seg/vil gifte seg ut fra eget valg og ønske. Nedenfor vil vi utdype våre synspunkter nærmere.

Departementet karakteriserer kravene for å få familiegjengenforening som "integreringsmessige incentiver" og begrunner kravene med at disse vil tvinge familier med innvandrerbakgrunn til å legge bort planene om tvangsgifting, ettersom de vil se at familiegjengenforening ikke er mulig før en viss alder. Høyere alderskrav skal også etter departementets mening bidra til at personer lettere står imot presset fra familien. På den annen side håper departementet på at kravene om arbeid og utdanning skal få folk til å bli bedre integrert i samfunnet.

Antirasistisk senter mener at hovedårsaken til manglende arbeid eller utdanning ikke nødvendigvis skyldes uvilje fra innvandrerens side. Årsaken er å finne i manglende muligheter i skolen, arbeidsmarkedet og i samfunnet for øvrig.

I følge departementet vil forslagene også ramme de som gifter seg frivillig, men man har likevel ingen betenkeligheter med forslagene. Vi stiller derfor oss spørsmålet om departementet med

forslagene egentlig ønsker å begrense familiegjenforening av personer fra bestemte land. For krefter i samfunnet som ser på en voksende innvandrerbefolkning som et stort problem som må bekjempes, er inngåelse av ekteskap med en person fra opprinnelseslandet med på å øke den "uønskede" innvandringen. Denne holdningen kommer også delvis til uttrykk fra departementets side i høringsbrevets side 13.

Det er en feilaktig oppfatning at man tror at etterfølgere av innvandrere som gifter seg med en ikke-herboende produserer problemer som deres foreldre slet med. På grunn av den oppfatningen stiller enkelte spørsmålsteget ved deres ekteskap med en ikke-herboende. Men sannheten er at flertallet av etterkommerne har like muligheter til å gi gode oppvekstvilkår til sine barn som andre i samfunnet.

Antirasistisk Senter mener at departementets tredje forslag er det mest ytterliggående forslaget og dekker også både det første og andre forslaget. I forslaget er det i tillegg en rekke andre tilknytningskrav som ektefellene må oppfylle, f.eks partenes **samlede** (vår utheving) botid i Norge i forhold til hjemlandet, deres sosiale og familiære tilknytning til Norge i forhold til søkerens hjemland, gjennomført utdanning eller **fast** (vår utheving) arbeidsforhold, partenes ferdigheter i norsk, må være oppfylt. Men det som også skiller dette forslaget fra de to første forslagene er at innvilgelse av oppholdstillatelsen i familiegjenforeningsøyemed kommer til å skje i framtida, etter en skjønnsmessig vurdering. Departementet skriver om dette følgende på høringsbrevets s. 27: "Vurderingen vil bli skjønnsmessig, og det er ikke mulig å gi en uttømmende redegjørelse for hvordan momentene vil slå ut i alle de ulike situasjonene som kan tenkes å oppstå. Innholdet i vilkåret må derfor fastlegges nærmere i praksis."

Her gis forvaltningen gjennom forskrift frie hender til å tolke regelverket, uten at en rettsinstans kan rokke ved forvaltningens uangripelige avgjørelser "etter en samlet vurdering", for de nettopp vil være basert på "skjønnsmessige vurderinger". Avgjørelser har store konsekvenser for enkeltmenneskers liv, og tas av utenforstående. Dette går på rettsikkerheten løs.

Antirasistisk Senter ser derfor at særlig det tredje forslaget er egnet til å bremse familiegjenforeningen betydelig, slik som regelverket i Danmark har gjort. Departementet hevder at dette ikke vil være tilfelle, ettersom formuleringene i det norske forslaget om tilknytningskrav er annerledes enn den danske lovbestemmelsen. I følge departementet vises det i forslaget til vilkår om at "ektefellenes samlede tilknytning til et annet land ikke er større enn deres samlede tilknytning til Norge", mens det danske kravet setter det som et vilkår at "ektefellenes samlede tilknytning til Danmark skal være større enn deres samlede tilknytning til et annet land". Selv om det norske tilknytningskravet er formulert noe annerledes mener Antirasistisk senter at den forskjellen ikke vil ha noen praktisk konsekvens.

Forslaget vil også kunne føre til at de som tvangsgiftes ikke får hjelp til å komme seg ut av ekteskapet

Forslaget vil redusere mulighetene til å gå ut av et tvangsekteskap når det gjelder herboende personer som er bosatt i utlandet. I dag kan en herboende tvangsgiftet person reise til Norge umiddelbart etter ekteskapet, etter avtale med ektefelle og dennes familie i påvente av behandling av søknaden om oppholdstillatelse og få hjelp til å komme seg ut av ekteskapet på et mye tidligere tidspunkt. Dersom forslaget blir vedtatt, vil mange se at de ikke vil få opphold før herboende er fylt 26 år, eventuelt 28 år. Da vil det være mye vanskeligere for eksempelvis en tvangsgiftet kvinne å kunne reise ut av landet, uten å måtte flykte, før hun når den angitte alder. Dette kan føre til at kvinnen kan bli nødt til å leve i et slikt ekteskap, som hun senere ikke greier å komme så lett ut av på grunn av antall år som har gått og kanskje på grunn av barn hun har fått i ekteskapet.

Ekteskapsmønsteret blant etterkommere viser allerede en positiv utvikling

Høringsbrevet tegner et bilde av ekteskapsmønsteret, der man nesten skulle tro at mange ekteskap skjer eller vil skje under tvang, eller at de fleste gifter seg med en herboende for først og fremst ha å oppholdstillatelse i Norge.

Tallene som departementet har hentet fra statistisk sentralbyrå vedrørende alder ved ekteskapsinngåelse gir imidlertid et annet bilde. Tallene viser at ekteskapsalderen er høyere blant etterkommere enn det er i førstegenerasjonen. Det er også langt flere som velger sine ektefeller i Norge i forhold til hva som er vanlig i førstegenerasjonen. Tallene omfatter kun ekteskap. Hvis man tar samboerforhold og kjærestepar med i regnestykket, vil man se at utviklingen i samfunnet er langt bedre enn man får innrykk av i høringsdokumentet. Departementet driver derfor med ren synsing uten empirisk belegg når det på side 12 konkluderes med følgende: "Det er videre grunn til å anta at antallet ungdom som risikerer tvangsgifte vil øke etter hvert som stadig flere av etterkommerne kommer i gifteklare alder".

Forslaget vil forverre livskvaliteten til folk

Ekteskapsmønsteret viser som nevnt en naturlig og positiv utvikling i samfunnet. Nye tall viser at ekteskap mellom herboende er økende, men ved å fjerne retten til familiegjenforening før en viss alder vil man skape mange ulykkelige personer som blir tvunget til å leve i ensomhet ettersom mange fortsatt ikke vil finne seg en partner på ekteskapsmarkedet i Norge. Departementet har i høringsbrevet overhodet ikke vurdert konsekvensene av dette for den enkelte, og for samfunnet. De som har giftet seg med en ikke-herboende vil ofte bli tvunget til å leve atskilt fra ektefellen. Følgene vil være store belastninger i privatlivet med påfølgende livskriser.

Myndighetene hevder at forslaget er et tiltak mot tvangsekteskap, men forslaget er i første rekke et tiltak mot inngåelse av ekteskap og samliv mellom herboende personer og en potensiell ektefelle i utlandet. Realiteten i forslaget er å tvinge folk til å velge ektefellen i Norge, uten at alle vil ha muligheter til det.

Forslaget vil fungere som et forbud mot ekteskap med en ikke-herboende

For mange vil det å finne seg en ektefelle utenfor landets grenser være et enten-eller når det gjelder å etablere familie. Selv om departementet vil hevde at forslaget ikke er et forbud mot ekteskap med en utenlandsk borger fra bestemte land, vil hindringene i praksis fungere som et forbud.

Departementet gjør også med sitt forslag etablering av familie avhengig av folks utdanningsnivå og deres sosial bakgrunn. I gamle tider måtte fattige hente tillatelse for å kunne gifte seg fra fattigkontoret. Fattigkontoret vil nå bli erstattet med Utlendingsdirektoratet.

På grunn av de foreslåtte familiegjenforeningsreglene vil mange egne borgere bli såkalt "kjærlighetsflyktninger" og tvunget til å leve i eksil, i et annet land som gir dem familiegjenforeningsmulighet for å kunne redde samlivet med sin ektefelle.

Forslaget legger også opp til forskjellsbehandling av norske borgere med ikke-etnisk norsk opprinnelse

Når man vurderer tilknytningskravet, vil de som er etnisk norske som oftest komme bedre ut fra de kriteriene som blir skissert i forslaget. Mens de fleste etnisk norske vil få sine ektefeller til Norge, vil mange etterkommere av innvandrere bli henvist til å flytte til opprinnelseslandet, ettersom norske myndigheter vil vurdere tilknytningen dit som sterkere på grunnlag av språkferdigheter, kulturfelleskap, samlet botid, antall slektninger og andre begrunnelser som utlendingsforvaltningen kan komme opp med. Slik vil lovforslaget føre til at den offentlige diskrimineringen av innvandrerne og deres etterkommere får fortsette (en diskriminering som passiviserer grupper og som holder dem utenfor storsamfunnet), selv om den uttalte politikken er noe annet.

Innføring av forslaget vil også skape og stadsfeste en negativ stemning rettet mot personer med innvandrerbakgrunn og vil føre til ytterligere ekskludering og ikke økt integrering slik departementet synes å håpe på.

Det foreliggende forslag til nye regler vil, slik departementet skriver, innebære lengre saksbehandlingstid som følge av en økning i avslag og klagesaker. Departementets begrunnelse for forslaget kan medføre en manglende vilje i forvaltningen til å innvilge oppholdstillatelser i familiegjenforeningsøyemed. Dette vil kunne påvirke saksbehandlingstiden, der saker vil ligge og "sove" i bunken. I dag er saksbehandlingstiden fra 1 til 2 år. Med en ytterligere forlenget saksbehandlingstid kan mange ektefeller ikke få vedtak om oppholdstillatelse tidligst før de er 28 år, eventuelt 30 år. For de som er født og oppvokst i Norge, vil kravet kunne fungere nesten like strengt som i Danmark, fordi myndighetene i de eksempler som skisseres skriver at det skal veldig lite til at en med innvandrerbakgrunn mister tilknytningen til Norge selv om vedkommende er født og oppvokst her og er norsk statsborger.

En annen alvorlig konsekvens av departementets forslag er at barnefamilier som må bo i utlandet inntil familiens far eller mor fyller 26 (i realiteten 28 år), eventuelt 28 år (i realiteten 30 år), vil kunne få store tilpasningsproblemer etter sin ankomst til landet.

Vi kan derfor ikke se at dette forslaget er et godt integreringsfremmende tiltak.

Offentlig mobbing av utenlandske ektefeller

Vi reager på departementets bruk av betegnelser som "henteekteskap" og "oppofrende svigerdatter" i høringsbrevet. Her demonstrerer departementet en merkelig holdning. Vi mener at departementet driver på denne måten offentlig mobbing av utenlandske ektefeller og deres familier

i Norge. Denne gruppen opplever i dag trakassering og mobbing i sin hverdag og vi mener departementet med sin ordbruk legitimerer disse nedlatende og nedvurderende holdninger.

Avslutningsvis vil Antirasistisk Senter hevde at målrettede tiltak som gir reelle muligheter til å påbegynne og fullføre en utdanning som fører fram til respektabel plass i samfunnet, vil gi barn, ungdom og voksne større og reelle valgmuligheter.

Mange mennesker har negative erfaringer med for tidlig inngåtte ekteskap. Disse erfaringene kombinert med gode utsikter til å gjennomføre en utdanning og deltakelse i yrkeslivet vil være tungtveiende grunner til å motstå presset fra slektninger i hjemlandet om ekteskapsinngåelse. Det vil være mer effektivt å drive målrettet og omfattende opplysningsarbeid om det uakseptable ved tvangsekteskap for å fremme en holdningsendring blant de som har makt til å tvinge sine barn til ekteskap. Godt opplyste familier vil lettere kunne takle uenigheter eller konflikter uten at disse får alvorlige følger. I det lange løp er dette den tryggeste måten samfunnet kan beskytte enkelte mennesker fra å bli utsatt for tvang. Et bedre gjennomtenkt forebyggingsarbeid vil være mer ressurskrevende, men da unngår man å ramme alle de som etablerer familie ut fra eget valg og ønske.

Med vennlig hilsen
Antirasistisk Senter

Mari Linløkken
Nestleder

Henrik Lunde
Informasjonsleder